

EDELÉNYI FÜZETEK 7.

EDELÉNY, A HOLTIG HŰ SZERETŐ

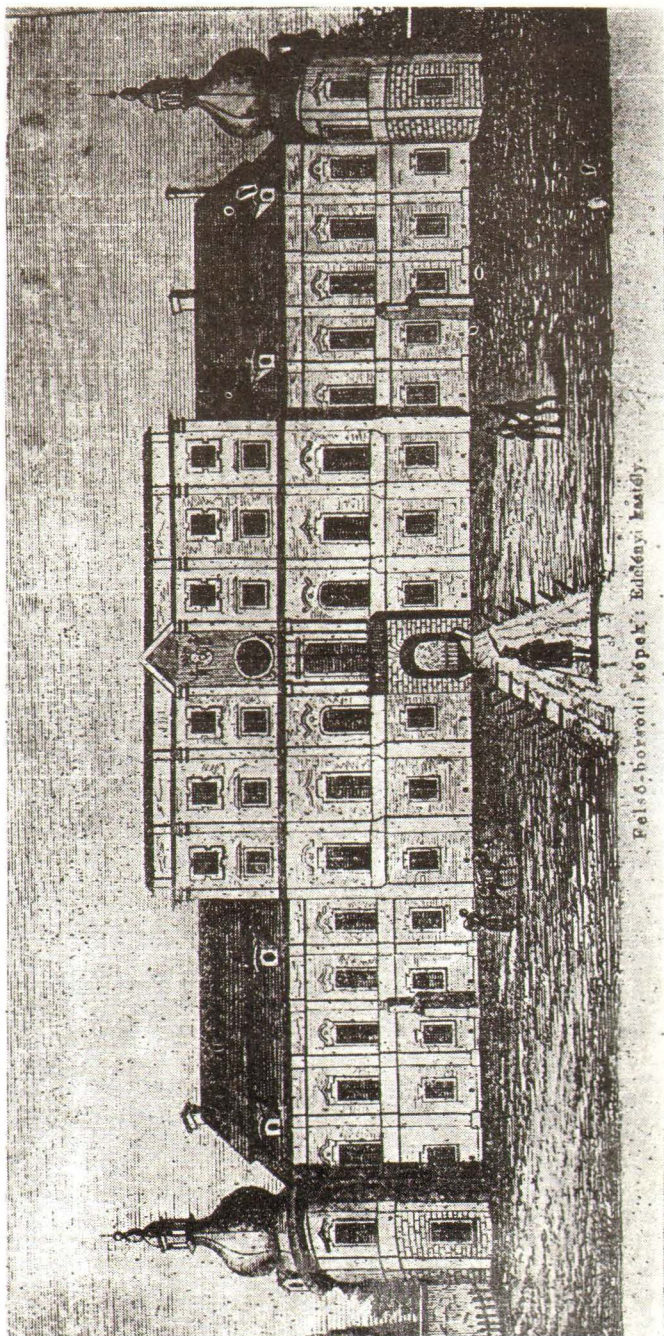
IGAZ HISTÓRIA HÁROM ÉNEKBEN

ÍRTA:

REVICZKY GYULA

EDELÉNY, 1993

Farmetszet a Vasárnapi Újság 1861. évfolyamából

Reviczky Gyula:

Edelény, a holtig hű szerető

EDELÉNYI FÜZETEK 7.

Kiadja az Edelényi Városi Könyvtár

Szerkesztette, az utószót írta:

LAKI LUKÁCS LÁSZLÓ

Lektorálta:

M. TAKÁCS LAJOS

Technikai munkatársak

SLEZSÁK ZSOLT

TÓTH BERTALANNÉ

A hasonmás kiadás

**az Országos Széchenyi Könyvtár 17.825/9a
leltári számú példánya alapján készült.**

9. SZ.

EDELÉNY, A HOLTIG HŰ SZERETŐ

IGAZ HISTÓRIA HÁROM ÉNEKBEN.

IRTA

REVICZKY GYULA.

3 szép képpel. Rajzolta Teszty Árpád.

B U D A P E S T

KIADJA RÉVAI TESTVÉREK KÖNYVKERESKEDESE.
(IV., Váci-utca 11. sz.)

HU ISSN 0238-1842

ISBN 963 043375 3

Készült az Edelényi Városi Könyvtár
sokszorosító üzemében 1000 példányban
A/5 méretben.

Felelős kiadó: Lukács László igazgató.

ELSŐ ÉNEK.

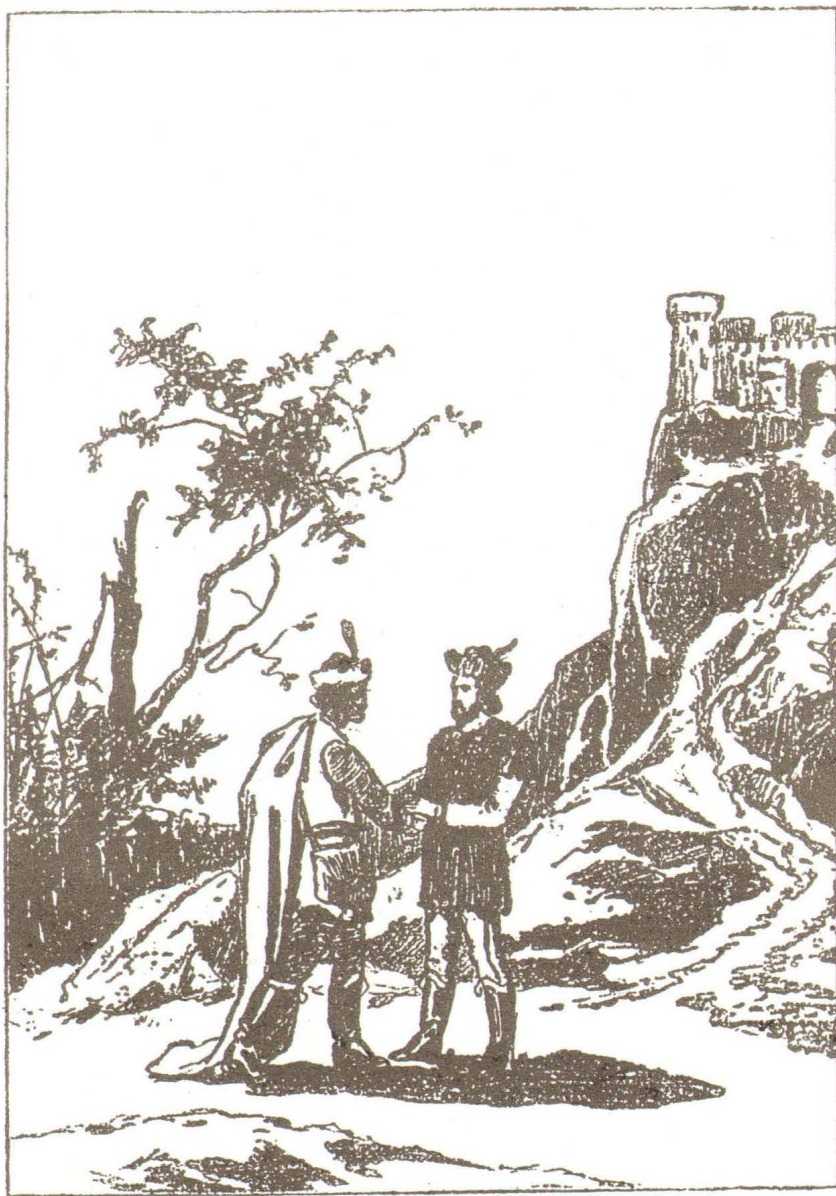
— Edelény észreveszi, hogy a kibe szerelmes, nem lehet az övé. —

A Bódva völgyében, Borsod vármegyében
Tornyos úri kastély állott vala régen.
Romba dőlt azóta; ámde régi helyén
Kis városka épült, úgy hívják: **Edelény**.
Ilona hercegnő, Szent László leánya
Nevezte volt így el, nyolczszáz éve már ma
Nevéről egy hü és daliás vitéznek.
Ha meghallgatjátok, mindent elbeszélek.

Rég volt, nagyon rég volt. Még az Árpád vére
Ült a magyar trónon; mondom, nyolczszáz éve.
Szent László király, a hős vezér-korába',
Mikor Salamon volt magyarok királya.
Salamon, az irigy, álnok, állhatatlan!
A míg élt, hazája volt örökös bajban.
Tán föl is falt volna az ellenség minket,
Ha László vezér nincs. Ő leverte mindet.
Félt is a magyartól horvát, cseh, tót, német;
Világra szólt híre félelmes nevének.
Hajhászta kegyét a császár és a pápa
Nem úgy van, nem úgy van, mint volt régen, márma!

De immár rátérek a megkezdett tárgyra.
László vezérünknek volt egy kis leánya.
Piktor olyat nem fest, tán rózsafán termett.
A ki látta, így szólt: Sose láttam szebbet!
Ilonka — mert ez volt neve a leánynak —
Az úri fiúk közt, a kik vele játsztak,
Egyet szeretett meg, úgy hívták: **Edelény**;

Tüzes szemű, virgonc, bátor volt; de szegény.
 Honáért csatában elesett az apja
 S kis árváját László házához fogadta,
 Gondolván: ebből még ember lesz a gáton,
 Jó erkölcsű, bátor, okos fiú, látom.
 Már kiesi-korában sok mindenhez értett,
 Muzsikaszó mellett mondott szép regéket.
 A kis princesz sokszor hallgatta örömmel;
 Bús históriára megtelt szeme könnyel.
 Kedvelte, becézte a kis mesemondót,
 A kihez nem látott egyhamar hasonlót.
 De ő is megrezzent, vagy a szíve tája,
 Ha Ilon vetette szép szemét reája.
 Ha baja volt, mindjárt vig lett közelében
 S Ilonka biztatta, hogy tovább meséljen.
 De mit is beszélek, minek is cifrázom!
 Szerelem lesz ebből! Én előre látom.
 — Egy napon azonban így szólt László herczeg:
 „Hallod-e, ma-holnap nem vagy már te gyermek,
 S ámbátor fejedben nincs széna, se korpa;
 De a tudományod mindazáltal csorba.
 Így hát eltökéltem, hogy egy vagy két évre
 A papokhoz küldlek Szent-Márton-hegyére.“
 — Kicsiny volt a legény még a szerelemre;
 Nem vallotta még be soha szemtül-szembe,
 S a midőn a bájos Ilonára nézett,
 Nem gondolta meg, hogy mi az, a mit érzett.
 Ily fiatal korban könnyű még a válás.
 A papok közt is lesz pecsenye, meg hálás.
 Hogy ne örült volna hát Edelény ezen!
 El is indult szépen egy őszi reggelen.
 Ilona kendőjét lengette sokáig;
 László kikisérté egész a határig.
 Alig érkezett meg, a tudós páterek

„László kikísérte egész a határig.”

Legott észrevették, milyen helyre-gyerek.
 Könyvhez sose kellett őt kergetni bottal,
 Tudományát ottan meg is toldta sokkal.
 Még egy év se telt el, s megtanult diákul;
 Tudta, hogy kik laknak Óperenczián túl.
 Miből lesz a villám, pusztá délibábja;
 Hogy minő a nap s a csillagok futása.
 Ablakából sokszor kibámult az égre,
 S ha látta, egy csillag mint szalad a mélybe:
 Ilonára gondolt, a szép Ilonára.
 Ma már eladó lány; de nem neki szánva;
 Mert a régi kornak se volt más szokása:
 Szegény csak szegénynek lehetett a párja.
 Szomorkodott, búsult s nap-nap után telvén,
 Érezte, hogy ifjú, szőrös ajka pelyhén.
 Csak ne tudta volna, csak azt ne, hogy szeret,
 S hogy szíve bálványa az övé nem lehet!
 A tavasz hijába fakasztott virágot;
 Szófia volt minden, mit eddig bevágott.
 Csak annyit tudott, hogy szíve fáj szertelen,
 S nincs rá orvossága, vagy csak egy: **szerelem!**
 A míg így tűnődött, sorsát méregette,
 Egy napon Lászlótól hírnök jön lihegye.
 Nagy pecsétű irást húz ki a zsebéből,
 Edelény olvasva, sápadozva szédül:
 „Edelény ücsémnek adatik tudtára,
 Mihelyt ezt olvasta, pattanjon lovára,
 S vegye útját tüstént Várad városába.
 Ilona herczegnő várja — lagzijára.“

MÁSODIK ÉNEK.

— Edelény Ilonát Zágrábba kíséri s ott az egy-
 mást szerető szívek boldogságáról mond szép
 éneket. —

Nagyvárad utczáin kandi nép ácsorog.
 A mi mostan készül, látványos egy dolog.

Ilona hercegnőt, kiből hajadon vált,
Feleségül kérte **Zvojnimir, a horvát.**
Hogy először látta, rögtön szerelemre
Gyuladt a horvátok ifjú fejedelme,
Ilonának sem volt semmi kifogása.
Hát biz' őket László összeboronálta.

Viszik a menyasszonyt, viszik a templomba.
Négy pántlikás ló van a kocsiba fogva;
"A saraglya mellett, aranyos mentébe'
A völegény nyargal repeső kedvébe'.
Egy kicsikét arrébb László lova lépked,
Utána az udvar s udvari cselédek.
A nászmenetet sok szép leány kíséri,
De Ilon szépségét utól egy sem éri.
A templomajtóhoz érvén a nászmenet,
A sekrestyés ordit: Helyet! helyet! helyet!
Zvojnimir aráját leemeli lassan.
Láng borítja arcát, hogy szinte kicsattan;
És a mikor végre belép a templomba:
Összefoly előtte minden egy gomolyba;
A mellét feszíti valami Ilonnak;
Természete már ez ifjú menyasszonynak.
Nosza, elkezd sírni; nem jó dolog nézni;
A váradi püspök csitítja, beczézi.
Azután elhangzik, el a „holtomiglan.“
A históriában megírva ez így van.

De hát, hol is hagytuk a mi legényünket,
Gyászuapokra virradt jó Edelényünket? . . .
Alig tudta meg, hogy mit mond az az írás,
Csöpp hija bizony, hogy rá nem jött a rivás.
„Lagzijára?“ S fogta gúnyos nevetésre.
„No fiú, vigyázz most arra a kis észre.

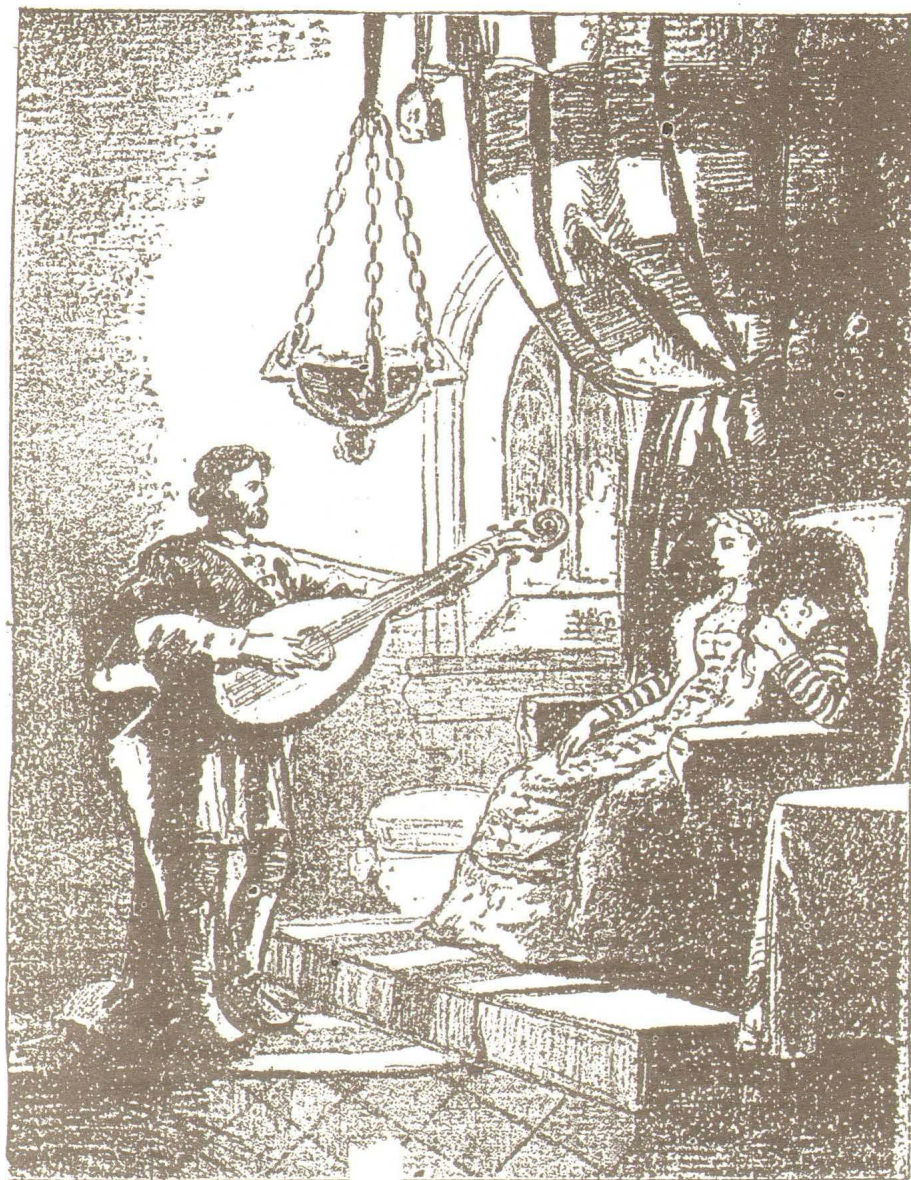
Ilálha ez csak tréfa? — Az ördög nem alszik.
És ha velem csapná Ilona a lagzit?“
Azután feljajdult: „Bolond vagy, számár vagy!
Nem való hercegnő egy koldus fiának.
De a parancs megvan. Így hát el kell mennem;
Hires tudományom, most ne hagyj el engem!“
Czók-mókját fölszedte. Mit tehetett másat?
Bücsut mondott papnak s a kapúfélfának.
S Várad felé hajrá, a hogy csak bir, száguld,
Porfelhőket ver fel a széles országút.
A városba érve, szíve nagyot dobban.
A sok embert látva, nem jót sejt legottan.
A tömeg után megy ő is találomra
Mig végre rábukkan — óh jaj — a templomra.
Ép akkor lépett ki Ilona urával
Szemébe' már újra szüzi mosolyával.
A mint Edelényt a tömegben meglátta,
Szíves üdvözléssel fordult hozzá hátra.
És azután eltűnt, és azután éj lett.
Vagy csak Edelényünk kábuló szemének? . . .
Amig ott merőn áll, mint valami bálvány,
Érzi, egy hatalmas kéz nyugszik a vállán.
László volt előtte. „Jó, hogy itt vagy végre.
Holnap útnak indulsz fontos küldetésbe.
Meghagyom, hogy egy pár jó magyar vitézzel
Holnap Ilonánkat Zágrábba kísérd el.
Edelény nem mozdul és valamit hebeg,
Azután megfordul s durván szól: Elmegyek!
Másnap az ifjú pár útnak eredt reggel,
Szegény Edelény is a nagy kísérettel.
Az egész nagy úton árva szót se szólott,
Csak a lovát verte s magával vívódott.
Fejcsóválva nézte az ifjú menyecske,
S el sem is gondolta, hogy ugyan mi lelté.

Végre megérkeztek Zágráb városába.
Zsivió fogadta, trakta, öröm lárma.
Volt nagy dinom-dánom, táncz, muzsika, ének.
Ilonát éltetve berúgtak a vénék.
Szép szemei bárkin egyszer megakadtak,
Sajnálta, hogy mért nem született magyarnak.
Ura is boldog volt, hejh, de nagyon boldog;
Csak nézte, csak nézte s csendesen mosolygott:
„Csak egy pillantása jut nektek, szegények;
De csókjai éjjel-nappal az enyémeek!”
Csak Edelény hallgat; néma és mogorva,
Nem talál ő vigaszt másutt, csak a borba’.
„Szeretem! szeretem!” Lázad egy hang benne!
„Csak királyfi lánya, hejh, csak az ne lenne!
Szeretem titokban! Szeretem halálig!
Bolondság! Igyál bort, ha mindjárt rogyásig!”
Hetednapra vége volt az áldomásnak,
A horvátok ismét dolguk után láttak.
Zvojnimirt is hívták az ország dolgai;
Mert a baj mindig több, mint az orvosai.
Ilonát egy hétre — kénytelen volt vele —
Egymagára hagyta boldog házas fele,
Vagy mit is beszélek, nem egész’ magára;
Edelényt megkérte, hogy vigyázzon rája.
De Edelény nem szól; mint a hál, oly néma.
Csak egy könnyét törli ki szemébül néha,
Ilona biztatja, mi baja, mért sápad;
Mért adta magát e szörnyű búsulásnak.
„Lám, a tudománynak rossz gyümölcse termett!”
Hejh, ha tudta volna, hogy ő oka ennek!
— Egy szép nyári este. Holdtölte volt épen;
A szellő se lebbent. Minden aludt mélyen;
Csak ők ketten voltak a belső szobában.
Múlt idők emléke zsongott Ilonában,

Ilona hercegnőt, kiből hajadon vált,
Feleségül kérte **Zvojnimir, a horvát.**
Hogy először látta, rögtön szerelemre
Gyuladt a horvátok ifjú fejedelme,
Ilonának sem volt semmi kifogása.
Hát biz' őket László összeboronálta.

Viszik a menyasszonyt, viszik a templomba.
Négy pántlikás ló van a kocsiba fogva;
"A saraglya mellett, aranyos mentébe'
A völegény nyargal repeső kedvébe'.
Egy kicsikét arrébb László lova lépked,
Utána az udvar s udvari cselédek.
A nászmenetet sok szép leány kíséri,
De Ilon szépségét utól egy sem éri.
A templomajtóhoz érvén a nászmenet,
A sekrestyés ordit: Helyet! helyet! helyet!
Zvojnimir aráját leemeli lassan.
Láng borítja arcát, hogy szinte kicsattan;
És a mikor végre belép a templomba:
Összefoly előtte minden egy gomolyba;
A mellét feszíti valami Ilonnak;
Természete már ez ifjú menyasszonynak.
Nosza, elkezd sírni; nem jó dolog nézni;
A váradi püspök csitítja, beczézi.
Azután elhangzik, el a „holtomiglan.“
A históriában megírva ez így van.

De hát, hol is hagytuk a mi legényünket,
Gyászuapokra virradt jó Edelényünket? . . .
Alig tudta meg, hogy mit mond az az írás,
Csöpp hija bizony, hogy rá nem jött a rivás.
„Lagzijára?“ S fogta gúnyos nevetésre.
„No fiú, vigyázz most arra a kis észre.

„Énekeljek, monddod ? Jól van, ime halljad !
Nem az én hibám, hogy nem tudok vigabbat.“

(9. l.)

Arcozod elborulni bár soha se lássam.
Tövist ne teremjen soha se szerelmed,
Ha egykor bajod lesz, számíts rám; itt termek.“
Aztán sarkon fordúlt s ment, futott rohanva,
Zágráb városában se híre, sem hamva.

HARMADIK ÉNEK.

— Edelény, a holtig hű szerető. —

Mely ellen tud állni, van-e oly nagy bánat
Az idő gyógyító csuda-balzsamának?
Vagy van-e a szívnek oly égető sebe,
Hogy lassan, idővel ne forrna végre be?
Dehogy is van! Bármily a szív gyöngesége:
Nem törik oly könnyen darabokra mégse.
Edelény is így volt. Egy ideig tombolt;
A bortul várt vigaszt s a halálra gondolt;
De mire behinté az első kikelet
Fehér virágokkal az erdőt, ligetet:
Megenyhült, s már kezdett így eszmélni néha:
Ez az élet mégsem oly komisz portéka.
Annyira nem vágyott többé a magányba
S betekintett olykor László udvarába.
Mondanom se kell tán, hogy ez jól fogadta;
Beültette mindjárt zsíros hivatalba;
Nem egy bajos ügyben tanácsát kikérte
S tanácsért kalácsot juttatott cserébe.
Szóval, a mint mondom, Edelénybül úr lett.
Ha magát kifente, sok lovagon túltett.
De hozzá kell tennem, meg is érdemelte;
Mindig a honé volt szíve, karja, lelke.
Szóval és tanáccsal s tettel is, ha kellett,
Készen állott mindig László vezér mellett.
Ama gyásnapon, vagy napja volt örömnök?
A melyen a pártos végre fogva görnyedt,

Salamon királyt ő vitte Visegrádra,
 A nehéz fogságba, Salamon tornyába.
 S midőn végre László vette át kezébe
 A királyi pálczát a nép örömére :
 Hogy érezze, mily nagy nála becsületje,
 Edelényt ungvári főispánná tette.
 — Telt az idő, telt, telt. A szép Ilonáról
 Ritkán érkezett hír Zágráb városából.
 Edelény is immár vigaszát meglegelte
 A csendes, a tiszta, szép emlékezetbe'.
 Míg egy szomorú hír — öröm-posta néki —
 Megértette véle, hogy azért a régi;
 Hogy Ilonát most is szereti, imádja,
 Ha későn, ha így is özvegyi ruhába'.
 — Hát biz, úgy! Egy szép nap' követ jön hirtelen :
 „Meghalt Zvojnimir a horvát fejedelem,
 S mivelhogy utódja nem született neki,
 Az ország kormánya özvegyét illeti.
 Csakhogy nincsen addig. A horvát főurak
 (Nyakasok, irígyek, mint a mostaniak)
 Nem akarják tűrni, hogy gyöngé nő legyen
 Zvojnimir utódja, horvát fejedelem.
 Kicsinylik s hódolni nem akarnak néki.
 Mindezeknél fogva fölségedet kéri:
 Küldjön segédelmet, katonákat innen.
 Kutya egy világ az, fölfordúlt ott minden.“
 — Edelény is épen az udvarnál jára
 S majd kibújt bőréből e szók hallatára.
 „Isten nyugasztalja — szólt — de mért tagadnám.
 Mint mennyei szózat, ez a hír úgy hat rám
 Szívem Ilonája özvegy valahára;
 Jó az isten, jót ad! Hála neki, hála!
 Nem vagyok szegény már, se valami jött-ment.
 Fölvittem a dolgom', fel azóta szörnyen.

Ha most kérem őt meg, azt sűgja a szivem,
 Ilona azt fogja válaszolni: Igen!
 A királyt megkérte, bizza csak ezt rája;
 Majd csinál ő rendet Zágráb városába'.
 S úgy is lőn. Megindúlt ugyanaz nap este;
 László seregével hajnalban követte.
 A Muravidéken érte utól László.
 Új hír várta már ott, szomorú, megtáz.
 Húgát a horvátok elfogták, a gazok,
 És tömlőczben őrzik, mint valami rabot.
 — A midőn megtudta Edelény e dolgot,
 Az ökleit rázta, a vére felforrott.
 „László király lányát becsukni merétek?
 Majd adok én nektek! Zsiványok, pribékek!
 Kegyelmes királyom! Hogyha bizol bennem,
 Nem vallok kudarczot! hagyj előre mennem.
 Nagyon örült László e bátor beszédén,
 Levelet is küldött lányának, ne féljen.
 Közel a segítség, meg leszen boszúlva.
 Edelény elszáguld, lovát sarkantyúzva.
 — Midőn Horvátország határához ére,
 Álrubát vásárolt, horvátul beszéle.
 Így jutott be szépen Zágráb városába,
 A lázadó rendek zagyva táborába.
 S minthogy a szerencse, sok példa van erre
 Segíti a bátrát, ő lett kiszemelve,
 Hogy Ilona börtön-ajtáját vigyázza.
 Okos beszéd, dörmög, majd lesz gondja rája.
 A várnagytól aztán illendően megkérde,
 Merre van a járás foglya börtönébe.
 Így halad oszt' által sok folyosót, termet.
 A bús özvegy legbent sötét lyukba' senyved.
 Szép mint lánykorában, csak egy kicsit sápadt:
 Vagy még szebbé tette a sírás, a bánat,

„Megölve, vérében fekszik egy jó lélek,
A kerek világon leghűbb, legvitézebb,“

(14. l.)

Porkolábnak hitte, a midőn belépett;
 Edelényt azoñnal dehogy ismeré mēg.
 Csak midőn megszólalt, hangja zengzetérül
 Tudta meg, hogy itt most megmentése készül.
 Edelény átadta a király levelét,
 Szép piros viaszból volt rajta a pecsét.
 Míg olvasta, arcán meglátszott az öröm.
 Muzsikáló hangján így szólott: Köszönöm!
 Aztán vége-hossza nem lőn a beszédnek:
 Mi ujság? Hogy vannak? Kik haltak, kik élnek?
 Végül Edelényhez fordúlt: „S hogy van maga?”
 „Köszönöm kérdését; **jobban, mint valaha!**“
 Régi jó időkről beszéltek még sokat.
 Edelény dicsérte az eltűnt napokat;
 Csak szerelmérül nem szólott még idáig!
 Bár — gondolta — **ez se késhetik sokáig.**
 De mivel törődött volt az utazástul,
 Elvégre, a hogy volt, csizmástul, ruhástul
 Az ajtóktiszőbre fejét lehajtotta
 S elszenderült édes, hosszú, mély alomba.
 Virradt s Edelény még mindig aludt mélyen.
 Egyszerre imetten zajt hall közelében.
 Fegyverek csörgését, jó magyar beszédet.
 „Ez már a király, vagy nem igaz, hogy élek!“
 Szegény jó vitézem! Nem is élsz sokáig!
 Nézd azt a magyart ott! Szeme hogy' szikrázik.
 Nem ismer rád. Nézd, nézd, a nyílát feszíti,
 S a padlót kibuggyant véred nedvesíti.
 A zajra fölébredt Ilona is rögtön.
 Szabadulás várja? Vagy még rondább börtön?
 „Nem börtön! Szabadság! Hisz' ezek **magyarok!**
 De mi ez? Nagy isten! Várjatok! Várjatok!
 Megölve, vérében fekszik egy hű lélek;
 A kerek világon leghűbb, legvitézebb!“

A szörnyű tévedés csakhamar kiderült,
Hogy Edelény volt az, a ki ott elterült.
Ott terem László is, megtapintja sebé:
„Talán még nem késő. Hol van egy kötelék?
Fáj-e, hű vitézem, drága Edelényem?
Hamar ide orvost! tán nem késő még sem.”
De az nyögi halkán: „Sose fáradjatok.
Nem kell ide orvos. Meghalok! Meghalok!
Aztán Ilonára veti föl szemeit:
„Azt hittem öledben ér a halál, nem itt.
Egy titok feszíti sok év óta keblem’:
Szeretlek, imádlak, forrón, véghetetlen’.
Szerettelek mindig, már subancz koromban,
S mikor asszony lettél, még ezerszer jobban.
Nem hordtam szívemben soha képét másnak,
S hogy halálom’ érzem, mostan is megáldlak.
Azt hittem, én balga, hogy most megszerezlek
De boldognak lennem lám a sors nem enged.
Csak legalább hullass egy két könnyet értem.
— Hejh! hullattam én is! — Ezzel is beérem.
S monddad el én rólam, ki majd fekszem holtan:
Edelény, a holtig hű szerető voltam.”
Nem bírja tovább már; elakad a nyelve.
Mosolyog. Félszeggel belát már a mennybe,
Feje lehanyatlik Ilona ölébe...
Bús históriámnak itten szakad vége.

A hol ezt olvastam, még hozzá volt toldva,
Elmondom hát én is s nem hagyom a tollba’:
Ilona is holtig hű volt Edelényhez;
Sokáig siratta, sohase ment férjhez.
Nevérül nevezte Borsod vármegyében.
Tornyos várkastélyát a Bódva-völgyében.
Ott halt meg maga is; ott van eltemetve
Mindörökre áldott az emlékezetje.

(Vége.)

MEGVÁSÁROLHATÓ KÖNYVEK A KÖNYVTÁRBAN

Magánszemélyeknek, könyvtáraknak, iskoláknak, polgármesteri hivataloknak ajándékozásra ajánljuk !

Könyvtári füzetek sorozat kötetei:

BÉRES János	
"Kiöntött a Bódva vize messzire..."	
Edelény környéki népdalok. 1988.	60,- Ft
KIS BENEDEK János	
Edelény monográfia. 1990.	20,- Ft
DEMJÉN István	
Kemény úton. Versek. 1992.	80,- Ft
FECSKE Csaba	
Holdfényben. Versek. 1992.	85,- Ft
KALÁSZ László	
Pályatársak Kalász Lászlóról. Bibliográfia. 1993.	60,- Ft

Önálló kötetek:

CSORBA Piroska	
A vers.	
Magánkiadás, 1992.	180,- Ft
ÉSZAKI János	
Ne félj, veled vagyok!:Északi János visszaemlékezései.	
Magánkiadás, 1992.	90,- Ft
KALÁSZ László	
Világ, menj világgá.	
Felsőmagyarországi Kiadó, 1992.	140,- Ft
MIKLÓS Róbert - KOVÁCS Dániel	
Tompa Mihály költői útja.	
Miskolc, 1991.	125,- Ft
PÁLCZA János	
A lelkem otthon. Versek. 1993.	80,- Ft

UTÓSZÓ

Edelény, a holtig hű szerető

A régészek jóvoltából évek óta szépen valló Borsod honfoglaláskori földvára a tatárjáráskor elpusztult, és vele együtt Edelény is. A török hódoltság idején többször néptelenednek el, részben vagy egészben településeink. A községek korábbi történetéről ősi mondák éltek a nép ajkán. Edelény főúri kastélyáról pedig, több mint két évszázadon át, elragadtatva beszélnek mind a helytörténetírók, mind művészettörténészek (Bél Mátyás, Fényes Elek, Luppá Péter, Divald Kornél, Lyka Károly). A festői szépségű, kies fekvésű táj, a kastély a költőre is hatott: REVICZKY GYULA "költői beszélyt" írt a kastély képzelt hőséről, és a település nevének eredetéről, 1883-ban.

Az *Edelény, a holtig hű szerető* című, "igaz história három énekben", népies stílusú verses elbeszélés, epikai költemény, Feszty Árpád rajzaival a *Jó könyvek a magyar nép számára* ponyvasorozat 9. köteteként jelent meg először nyomtatásban 1883-ban, majd több kiadást is megért. A századfordulón közkedvelt históriás énekekkel, "ponyvafüzetekkel" együtt olvashatták az edelényiek. Sőt, a mint egy 1920-as évek-beli feljegyzés mutatja: azt megtanulva, átformálva adták szájról-szájra. Az először Suszter Ferenc edelényi lakostól -aki az 1870-es években mint gyermek hallotta a történetet az akkori öregektől- lejegyzett történet így élte, éli a maga életét.

A mű korabeli irodalmi fogadtatása nem volt fényes. Gyulai Pál a Budapesti Szemlében (1883/35.) szigorúan így ír róla egyik bírálatában: Az "egész költői beszélynék alig van valami bonyodalma, inkább külső események sorozata, mint küzdelem szülte fejlődés. Edelény semmit sem hat Ilona királynő sorsára, s a királyné is keveset Edelényére, mert Edelénnyel néma szerelme nélkül is könnyen megtörténhetett volna az, ami

megtörtént, tudniillik véletlen meggyilkoltatása. Edelény az álbörtönőr szerepét lovagiasságból vagy a király iránti hálából is eljátszotta volna. Szerelme csak külső díszítmény, melyben alig hiszünk. Ily sovány és érdektelen mesét csak az előadással lehetett volna valamennyire érdekessé tenni, de Reviczky sehogy sem tudta eltalálni a rege hangját, elbeszélése kellemtelen, verselése gyönge, népiessége affectált."

Széles Klára Reviczky - monográfiájában így ír a műről 1976-ban: Edelény, a holtig hű szerető egyesíti és sűríti a verses epika hagyományos elemeit Kisfaludy Sándor verses regéitől Arany és Vajda verses szerelmes történeteig. De a "daliás idők"-ből megidézett történelmi hős emelkedett és tragikus színek helyett szerencsétlen flótásként jelenik meg. Egy momentuma vall csupán Reviczkyre: a póruljárt boldogtalan szerelmes középpontba állítása."

A második világháború utáni Reviczky - kötetekben nem szerepel e munka. Nekünk, ittélőknek azonban illik ismer-nünk, hiszen "rólunk" szól, ezért bocsátjuk most hasonmás kiadásban könyvtári sorozatunk újabb köteteként érdeklődő olvasóink, városlakóink elé a minden hibája ellenére is kedves "költői beszélyt".

Laki Lukács László

ΕΙΣΘ' ΕΝΕΚ.

- Gedeleg bizonyítani, hogy ~~fordul~~ a Kiba fordul, nem
lehet az övé. —

A Bódva völgyében, Borsos vármegyében
Tornyos úri kastély állott vala régen.
Romba szállt azóta; omlado régi helyén.
His vároka épült, nagy hivjalk: Eszék.
Hona hercegno, szent László leánya
Nevetk volt így el, nyolczváz éve máma,
Nevénül egy hű és dalias vitézsok.
Ha meghalt gyatjítok, mindent elberzék.

Rég volt, nagyon rég volt. Még az Árpád vére
Élt a magyar, ősi magyar nemzetben, nagy szász ére.
Szent László király, a hős vezér-korába,
Akikor Salamon volt magyarok királya.
Salamon, az igaz, álmok, állhatatlanság!
A miig élt, hazája volt őrtől bajban.
Támogat és feldobta az ellenes miéket,
Ha dögöl vezér nincs. O' levele mindet.
Felt is a magyarok hová, csak, től, német,
Világosra józ hire felelmes nevén.
Hajhazsa kezét a császár és a pápa.... hajdanában!
Nem igaz van, nem igaz van, miét volt ~~szász~~ magyarok!

Az 1883-as eredeti kézirat első oldala.

Reviczky Gyula

REVICZKY GYULA költő 1855. április 9-én született a Nyitra megyei Vitkócon. Ábrándos hangú lírikus, "álomlovag", századvégi poétalélek. Költői léte mindig kissé dekadens, ha boldog is; szenvedő.

A "fájdalom költője"-nek is nevezett hányatott életű költő a kassai német nyelvű Pannonia című lap munkatársaként Edelényben is megfordult. Itt hallhatta az Edelény-monda magvát. Első szerelme, a pozsonyi diákévei alatt megismert Lajka, akivel csak utcán találkozott, de soha egy szót sem beszéltek egymással, egyes források szerint edelényi volt. Ilona alakja nagyon hasonlít Reviczky e reménytelen szerelmére, akit több versében megénekelt.

A "szép életből" csak kevés siker, népszerűség adatott meg neki, és sok küzdelem...

Harmincnégy évesen, fiatalon halt meg. Halála előtt része lett "Rezeda" - Jászai Mari - nagy, éltető, perzselő szerelmében. Ez a végzete, ez zárja életét. A leírások szerint: szemét senki sem zárta le. Így halt meg "nagy Pán", a költő. 1889. július 11-én tért meg "Nirvána altató ölébe".

FESZTY ÁRPÁD (Ógyalla, 1856 - Lavrana, 1914) festő, Jókai-Mór veje. Akadémikus felfogású életképeket, történeti és egyházi témájú kompozíciókat festett. Legismertebb műve: *A magyarok bejövetele* című, "Feszty körkép"-ként emlegetett, 1800 négyzetméteres festmény a főváros látványossága volt. A második világháború idején erősen megsérült. Restaurálva a honfoglalás 1100. évfordulóján az Ópusztaszeri Emlékparkban fogják újra felállítani.

Anyósa, Laborfalvi Róza révén sokat megfordult a család Borsodban. Lánya, Masa (Budapest, 1895 - Ózd, 1979) szintén festő volt. Sokat dolgozott Domaházán.

Könyvillusztrációi ritkák, talán borsodi vonatkozása miatt váltalta a ponyvasorozat e kötetének illusztrálását.